

JÄÄNNÖS

VT.

Jumala lupaa Abrahamille jälkeläisiä, ”yhtä paljon kuin taivaan tähtiä” (1. Moos. 15:5). Mutta Aamoksen suulla hän varoittaa Israelia: ”Niin kuin paimen pelastaa leijonan kidasta kaksi jalkaa tai korvanpään, niin pelastetaan Israelin lapset.” (Aam. 3:12). Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuvat (1. Tim. 2:4), ja hän ilmoittaa, että suuren ahdingon aikana ”ellei ahdingon päiviä olisi lyhennetty valittujen tähden, kukaan ei jäisi henkiin” (Matt. 24:22). — Tämä tuomion tullessa säästynyt jäännös muodostaa olennaisen osan raamatullista toivoa. Ajatus liittyy sotien ja niiden verilöylyjen kokemukseen. Voitetun täydellinen tuhoaminen, jota harjoitettiin niin usein (assyrialaiset asiakirjat, Mesan steela), asetti Israelille kysymyksen sen säilymisestä ja siten Jumalan lupausten arvosta.

Asiayhteydestä riippuen sana voi luonnehtia katastrofin laajuutta (”vain jäännös jää jäljelle”, Jes. 10:22 — vrt. Jer. 11:23) tai tuoda esiin jäljelle jäävän toivon jäännöksen säilyessä (Jer. 40:11). Teema nousee esiin 9. vuosisadan kärsimysten yhteydessä (vrt. 1. Kun. 19:15–18), mutta sillä on esihistoriansa: Nooa (1. Moos. 6:5 ff.; 1. Moos. 17 ff.), jota Sir. 44:17:ssä nimitetään ”Jäännökseksi”; Israelin rangaistukset erämaassa, jotka hävittävät huomattavan osan kansasta (2. Moos. 32:28; 4. Moos. 17:4; 4. Moos. 21:6; 4. Moos. 25:9).

1. Ennen pakkosiirtolaisuutta. Aamoksen mukaan nykyiset koettelemukset ovat jättäneet kansasta jäljelle vain muutamia eloonjääneitä (Aam. 5:15); samoin tulevat rangaistukset, kun niitä tarkastellaan eskatologisen tuomion näkökulmasta, jättävät Israelista jäljelle vain kourallisen (Aam. 3:12; Aam. 5:3). Seulana ne antavat syntisten kadota ja jättävät jäljelle vain vanhurskaat (Aam. 9:8 ff.).

Jesajan mukaan Jäännös pääsee osalliseksi Jahven pyhydestä (Jes. 4:3; vrt. Jes. 6:3): jumalattomille se on tuhoava tuli, mutta muille valoisia (Jes. 10:17) ja puhdistava liekki (Jes. 1:25–28). Tämä Jäännös on Jahven aikaansaannosta (Jes. 4:4); se turvautuu uskossa yksin Jumalaan (Jes. 10:20) ja välttää näin rangaistuksen (Jes. 7:9; Jes. 28:16). Se on jo idullaan profeetan opetuslapsissa (Jes. 8:16, 18), ja näyttää muodostuvan ennen kaikkea ”köyhistä” (Jes. 14:32), kuten vuosisataa myöhempi oraakkeli selvästi ilmoittaa (Sef. 3:12 f.). Messias, Jahven edustaja, jonka ympärille tämä Jäännös kokoontuu, on sen pää ja kunnia (Jes. 4:2) sekä myös sen edustaja, sillä Jäännöstä ja Messiasta kuvataan samoin ilmauksin.

Jesajan aikalaisen Miikan aikana Jäännös on jo tekninen termi, jolla tarkoitetaan messiaanisen ajan puhdistettua kansaa, josta on tullut ”mahtava kansa” (Miika 4:7). Pakanoille se on tuhon tai siunauksen lähde sen mukaan, millainen heidän asenteensa sitä kohtaan on (Miika 5:6 ff.). Näin se perii tehtävän, joka annettiin Abrahamille ja hänen jälkeläisilleen (1. Moos. 12:3).

2. Pakkosiirtolaisuuden käänne. Jeremia syventää ratkaisevasti oppia Jäännöksestä. Edeltäjiensä tavoin hän kutsuu edelleen Jäännökseksi sitä pientä juudealaisten joukkoa, joka on välttänyt pakkosiirron ja jäänyt Pyhään maahan (Jer. 40:11; Jer. 42:15; Jer. 44:12; vrt. Aam. 5:15; Jes. 37:4; Sef. 2:7; Jer. 6:9; Jer. 15:9). Mutta perilliset ja pakko-siirtolaiset katoavat messiaanista toiveista. Heidä ei kutsuta ”Jäännökseksi”, vaan heidät asetetaan jopa sitä vastaan (Jer. 2:48); kieli pysyy uskollisena vanhoille käytännöille. Kun taas kuvataan pakkosiirtolaisille varattua kirkkauden tulevaisuutta, tämä termi tulee aivan luonnostaan esiin (Jer. 23:3; Jer. 31:7). Tämä Jäännös on nyt irrotettu ajallisesta yhteisöstä, Juudan valtiosta.

Hesekiel syventää oppia toisella tavoin. Häntä ennen profeetat eivät näytä erottavan lähestyviä koettelemuksia eskatologisesta tuomiosta, jonka on määrä jättää kansasta jäljelle vanhurskaiden jäännös. Vuoden 587 katastrofin jälkeen Hesekielin täytyi todeta, etteivät eloonjääneet olleet kuolleita parempia (Hes. 6:8 f.; Hes. 12:15 f.; Hes. 14:21 ff.). Sitä ennen hän oli kuitenkin ennustanut, että vain vanhurskaat säästyisivät (Hes. 9:4 ff.). Hänen silloin tarkoittamansa eskatologinen tuomio on siis vielä edessä (Hes. 20:35–38; Hes. 34:17). Vain se erottaa uskottomat ja pyhän Jäännöksen (Hes. 20:38; Hes. 34:20).

3. Jäännöksen kolme tyyppiä. Näin hahmottuu sanan kaksi merkitystä: määrätyn onnettomuuden jälkeen eloon jäävä osa eli historiallinen Jäännös (Aam. 5:15; Jes. 37:4; Jer. 6:9; Hes. 9:8 jne.) sekä yhteisö, joka lopun aikoina saa osakseen pelastuksen eli eskatologinen Jäännös (Miika 5:6 ff.; Sef. 3:12; Jes. 4:4; Jes. 10:22; Jes. 28:5; Jer. 23:3; Jer. 31:7 jne.). Vain jälkimmäinen on pyhä. Ensimmäinen ei ole muuta kuin pois karsittu osa.

Maanpaosta lähtien ilmaantuu kolmas käsite: kansan sisällä oleva uskonnollinen eliitti, joka on lupausten perillinen ja haltija. Sitä voidaan kutsua uskolliseksi Jäännökseksi, vaikka VT:ssa sitä ei koskaan kutsuta Jäännökseksi. Tämä nimi annetaan sille UT:ssa (Room. 11:5) ja joissakin ei-raamatullisissa kirjoituksissa (Damaskoksen dokumentti 1,4; 2,11). Kyse on todella samasta ajatuksesta, mutta se siirtyy aineelliselta tasolta hengelliselle. Uskollinen Jäännös on Jumalan silmissä uskonnollisesti elävä osa.

Tämä uskollinen Jäännös esiintyy nimityksillä ”Jahven palvelija Israel” ja ”Israel, jossa minä osoitan kirkkauteni” (Jes. 49:3). Sen tehtävänä on palvella koko Israelia (Jes. 49:5). Tässä uskonnollisessa eliitissä nousee esiin yksilöhahmo, persoona, joka ruumiillistaa sen kohtalon: Palvelija. Lopulta juuri hän, ja vain hän, täyttää lunastavalla kuolemallaan tälle Jäännökselle uskotun tehtävän (Jes. 52:13–53:12). Mutta hänestä alkaen tapahtuu päinvastainen

liike: ei ainoastaan koko Israel vaan myös pakanat liittyvät Jäännökseen, joka on kaventunut yksin Messiaaseen (Jes. 49:6; Jes. 53:11).

4. Maanpaosta lähtien. Siioniin palanneiden pakkosiirtolaisten pieni yhteisö nimittää itseään Jäännökseksi (Hagg. 1:12; Hagg. 2:2; Sak. 8:6), ja jotkin profeetalliset lausumat voivat antaa ymmärtää, että juuri se on pyhä Jäännös ja että eskatologiset lupaukset (Hoos. 2:23; Hes. 34:26 f.) toteutuvat sen hyväksi (Sak. 8:11 f.). Mutta ennalleen palauttaminen on messiaanista vain alkavana ja kuvallisena, ja maanpaon jälkeinen historiallinen Jäännös tarvitsee yhä puhdistamista (Sak. 13:8 f.; Sak. 14:2). Ajatus uskollisesta Jäännöksestä käy yhä selvemmäksi.

Jumalan kansa samastuu Jahven ”köyhiin” (Jes. 49:13; Ps. 18:28; Ps. 149:4). Kohdassa Ps. 73:1 Israel samastetaan niihin, joiden sydän on puhdas. Kohdassa 1. Makk. 1:52 f. ”kansa”, jolla tarkoitetaan Israelin joukkoa, asetetaan vastakkain ”Israelin” kanssa, joka on uskollinen Jäännös. Maanpaon jälkeiset profeetalliset tekstit julistavat yhä eskatologista Jäännöstä (Jes. 65:8–12; Obad. 17 — Joel 3:5), mutta sisällyttävät siihen nyt myös pakanat (Jes. 66:19; Sak. 9:7).

Jäännös.

UT:ssa sanaa sovelletaan yhä ”uskolliseen Jäännökseen”, siihen Jumalan kansan osaan, joka on uskonut Kristukseen (Room. 11:5). Uskollisen Jäännöksen, ainoan todellisen Israelin, teema on taustalla hyvin monissa UT:n teksteissä (Matt. 3:9; 22:14; Luuk. 12:32; Joh. 1:11; 1:47; Room. 2:28; 1. Kor. 10:18; Gal. 6:16); se ei kuitenkaan enää ole itsenäisesti olemassa. Jäännös on nyt Kirkko.

Teeman syvän merkityksen Jumalan suunnitelmassa esittää Paavali, joka kehittää roomalaiskirjeessä varsinaisen teologian Jumalan suunnitelmasta (Room. 9–11). Kristukseen uskoneen Jäännöksen ansiosta Israelin uskottomuus ei tee tyhjäksi lupauksia, ja Jumalan uskollisuus pysyy täydellisenä (Room. 11:1–5). Toisaalta Jäännöksen olemassaolo, joka yksin on lupausten tallettaja, osoittaa yksilöiden valinnan ehdotonta lahjaluonnetta, jopa koko kansan valinnan sisällä (Room. 9:6–18, 25–29). Valitun kansan sisällä olevan osan valinta, joka lopulta supistuu yksin Messiaaseen, suuntautuu kaikkien lunastukseen, ei ainoastaan koko Israelin (Room. 11:26), vaan myös pakanoiden (Room. 11:25). Näin sovitetaan yhteen Jumalan vanhurskauden näennäisesti vastakkaiset vaatimukset: yhtäältä synnin rangaistus, toisaalta uskollisuus lupaukselle, jota ihmisten synty ei voi tehdä tyhjäksi ja joka pysyy aina vastikkeettomana lahjana.

Katso myös: → *croissance* AT 2; NT 3 — *deluge* — *dessein-de-dieu* NT III 3 — *eglise* II 2 — *election* AT III 1 — *endurcissement* I 2 b — *epreuve-tentation* AT I 3; NT I — *esperance* AT II 2 — *feu* AT II 2 a, II 1 — *heritage* AT II; NT I 1 — *Israel* NT 3 — *mediateur* NT I — *Parannus ja kääntymys* AT II 1.2.5; NT III 1 — *Kansa B I; C II* — *Ylösousemus* AT II — *Pyhä* AT IV 3 — *Pelastus* NT I 2 a, II 1 — *serviteur-de-dieu* II 2